

Faldende BNP kan få store konsekvenser for dansk forskning

Det er Danmarks BNP, der afgør, hvor mange penge der går til den offentligt finansierede forskning og udvikling (FoU). Sådan helt bogstaveligt og fortolket meget stringent. Når én procent af BNP udgør det offentlige forskningsbudget, er det godt, når BNP stiger, men alvorligt, når BNP falder. Ikke blot fordi det sidste betyder fald i FoU-budgetterne, men også fordi en sådan nedgang effektueres hastigt og i samspil med andre alvorlige faktorer.

1 procent til forskning og udvikling

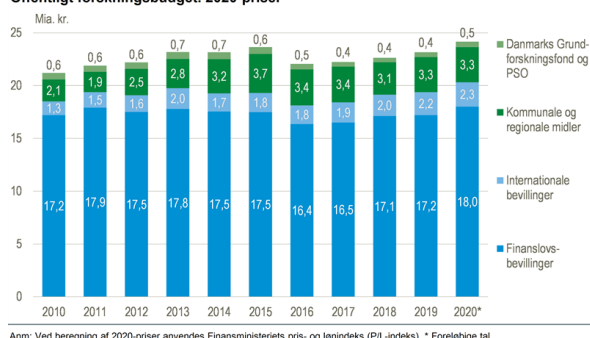
I ti år har regeringer haft som mål at allokere mindst 1 procent af BNP til forskning og innovation. Siden 2016 har fortolkningen været nøjagtig 1 procent. Denne præcise fortolkning af den ene procent giver udfordringer, fordi målet om at lande på én procent har overskygget de suboptimale mekanismer, denne administration medfører. FoU skal have langsigtede, genkendelige finansieringsmekanismer og fungerer ikke med pludselige finansieringsforandringer.

I 2016, hvor den præcise fortolkning af 1 procentmålsætningen blev introduceret, medførte det et fald i det offentlige forskningsbudget på over en mia. kr. fra det ene år til det næste. Det betød nedgang i finansiering af projekter, samarbejdsprojekter med erhvervslivet, ph.d'er og postdocs og derved et permanent tab af talent og dermed investering i Danmark. Til forskel fra i dag var der i 2016 ikke tale om et fald i BNP. Nedsættelsen skete alene i det offentlige forskningsbudget og ikke i andre dele af dansk FoU, der til dels kunne

absorbere for konsekvenser af offentlige nedskæringer.

Nu står vi i skyggen af corona, der allerede har givet mange udfordringer for dansk FoU. Finansministeren varslede i maj 2020 et fald i BNP på godt fem procent. Hvis man for finanslov 2021 vælger at fastholde, at det offentlige forskningsbudget skal være nøjagtig 1 procent af BNP, vil det få alvorlige konsekvenser.

Offentligt forskningsbudget. 2020-priser

Kilde: Danmarks Statistik

Udsigten til forskningsbudgettet i 2021 er præget af en generel krise og effekterne af reduktionen i det offentlige forskningsbudget kan ikke kompenseres af andre. Tværtimod.

Universiteterne er under pres

Nedlukningen af universiteterne i forbindelse med coronakrisen bliver dyr. Forlængelse af eksternt finansierede projekter og øgede administrationsomkostninger for at håndtere de løbende coronaretningslinjer og spørgsmål er medvirkende til det. Nedlukningen er en udfordring for såvel studerende, ansatte som institutionerne generelt.

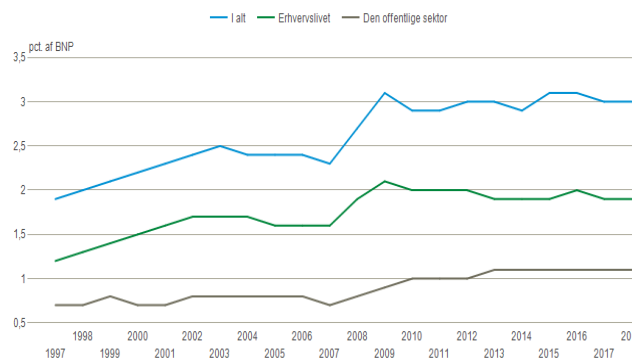
Særligt for gruppen af helt unge forskere kan nedlukningen få uoverskuelige konsekvenser. Disse forskere er oftest projektlønnede af eksterne midler i en afgrænset periode. Nedlukningen har betydet, at forskerne ikke kunne komme i laboratorier, mødes med samarbejdspartnere, fremlægge på konferencer mv. Får unge forskere ikke mulighed for at færdiggøre projekterne, kan det blive vanskeligt at komme videre i karrieren. De må forlænges, selv om der ikke er budgetteret med denne type forlængelser.

Samtidig er der indgået en politisk aftale om 4500 ekstra studiepladser i 2021. Selv om det er positivt, at flere får mulighed for at studere, betyder det et yderligere krav til at levere forskningsbaseret undervisning.

Erhvervslivet under pres

FoU-aktiviteter i erhvervslivet må også forventes at blive presset. Flere brancher er udfordret pga. coronakrisen, og FoU-aktiviteter kan i sådanne situationer blive det første, der skæres fra – selvom det netop er denne type aktiviteter, der kan bringe Danmark ud af krisen. Krisen forventes at påvirke erhvervslivets FoU-indsats, og det vil betyde færre finansierings- og samarbejdsmuligheder med den offentlige forskning. Ser man på den samlede danske FoU-indsats, er det dystre scenarie med faldende BNP alarmerende for både den offentlige og private FoU-indsats.

FoU udgifter i pct. af BNP
Pct af BNP:

Kilde: Danmarks Statistik

Og hvad med de private fonde?

De private forskningsfinansierende fonde har i en

årrække øget uddelingerne, og en række fonde har indikeret, at der kan komme yderligere midler til forskning og innovation fremover. Det belyste DFIR blandt andet i rapporten Forskningsfinansiering - Forandring og konsekvenser. Men de private forskningsfinansierende fondes uddelinger beror på deres respektive virksomheders indtjening. I krisetider, faldende BNP og mulige usikre eksportperspektiver kan det påvirke fondenes kommende uddelingsniveau.

En knivtangsmåne på forskningen

Fastholder man politisk den snævre fortolkning af 1-procentmålsætningen, vil det offentlige forskningsbudget næste år blive mindre end i år. Det er sandsynligvis i særligt grad de unge, der kommer til at betale prisen. Vælger de at vinke farvel til en fremtidig karriere i FoU, fordi vilkårene bliver væsentligt forringet, betaler Danmark en høj pris. Besparelser på det offentlige forskningsbudget er ikke vejen frem i en krisetid. Nu handler det om, at vi undgår at miste talent, kvalitet og fremtidige løsninger og teknologier. Det er trods alt forskning og innovation, der har potentialet til at bringe os videre.

Yderligere oplysninger

Frede Blaabjerg
Formand for DFIR
Telefon: 21292454
Mail: fbl@et.aau.dk

Anna Haldrup
Næstformand for DFIR
Telefon: 93565698
Mail: anna.haldrup@food.ku.dk

Reference:

DFIR: Forskningsfinansiering - Forandring og konsekvenser, 2020 www.ufm.dk/dfir